

Oude Kerk, 31 december 2024

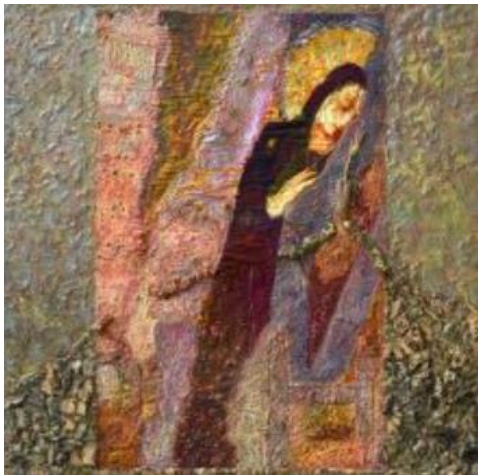
Oudejaarsdag

ds. Johan Meijer

---

gelezen: Jesaja 11:1-10 en Lucas 2: 36-40

titel: de moed om te vermoeden



*Gemeente van de Heer die in nachtuur ons geboren is,  
lieve mensen van God,*

I

*De Van Dale Woord van het Jaar-verkiezing is bedoeld om terug te kijken naar wat er het afgelopen jaar in de taal veranderd is. De genomineerde woorden bieden een terugblik op de taalontwikkelingen in 2024.*

*De verkiezing is in de afgelopen dagen gekaapt door verschillende actiegroepen die oproepen al dan niet te stemmen op bepaalde woorden. De berichten rondom deze woorden zijn ontaard in een zeer onprettige maatschappelijke discussie en daarmee schiet de verkiezing haar doel voorbij. Er wordt dit jaar nog heftiger gereageerd dan andere jaren. Daarom heeft Van Dale besloten te stoppen met de Woord van het Jaar-verkiezing 2024 in Nederland.*

*Van Dale kiest dit jaar zelf welk woord het jaar typeert. Naar aanleiding van de heftige reacties op de verkiezing van dit jaar, die de tijdgeest illustreren, is het Van Dale Woord van het Jaar 2024 in Nederland: polarisatie.*

*(Bron: website Van Dale)*

II

Dat woord polarisatie is bepaald niet nieuw. Als kind leerde ik het al kennen. In de kerk. In de kerk van mijn jeugd. De gereformeerde Kerk van Roden. Begin jaren '80, 40 jaar geleden, een heftig conflict over vrede. Over kernbewapening, Het Interkerkelijk Vredesberaad, het IKV links enerzijds en het Interkerkelijk Comité voor Tweezijdige Ontwapening (ICTO) opgericht

als rechtse tegenhanger. Het ging hard tegen hard als het over vrede ging. En ik vergeet nooit de regelmatige oproepen in de kerk om polarisatie tegen te gaan. Ik ken het woord dus sinds kindertijd en dat deed ook wel wat met me als het over de kerk ging, geen vredesoord, zal ik maar zeggen. Dat dit ook nog eens woord van het jaar zou worden. Ja dus, Anno Domini 2024 is dat het geval. De Koning wijdde er zijn Kersttoespraak aan, knap en moedig, maar wie luistert er nu naar een Koning? En de Koning van de Vrede is geboren, de Prince of Peace, wie luistert daar nu naar? Wie luistert daar nog naar? Wie heeft er ooit geluisterd naar deze Vredevorst?

### III

Over Wiens soort Jesaja 11 zingt dat *de geest van de EEUWIGE op hem zal rusten: een geest van wijsheid en inzicht, een geest van kracht en verstandig beleid, een geest van kennis en ontzag voor de EEUWIGE. Die ontzag voor de EEUWIGE ademt; wiens oordeel niet stoelt op uiterlijke schijn, en Die zijn vonnis niet grondt op geruchten.*

### IV

Over Wie Jesaja ook zingt dat hij *een telg is die uit de stronk van Isaï opschiet, een scheut van zijn wortels die tot bloei komt.* Gebruikmakend van gemengde media: textiel, stikwerk, kurkeikbast en verf maakte de beeldend kunstenaar Hannelieke van de Beek op een formaat van 120 x 120 cm een groot kunstwerk over deze precieze tekst. Zonder nog te weten dat wij een grote boom van Jesse in onze kerk hebben, hing Hannelieke dit kunstwerk intuïtief dáár, aan de voet van onze eigen boom van Jesse, waarin verbeeld is dat er een loot uit de oude Stronk van Isaï groeit, dat  *Davids oud geslacht weer opnieuw is gaan bloeien in 't midden van de nacht.* Zachte materialen, zachte kwetsbare kleuren, organisch, natuurlijk... een gestalte die als het ware in de boomstam verborgen is, deze Lichtgestalte, die warm en stil Zijn licht ontsteekt in diepe en hopeloze duisternis.

### V

*Laat warm en stil de kaarsen branden heden, die Gij hier in ons duister hebt gebracht, breng als kan ons samen, geef ons vrede. Wij weten: uw licht schijnt in de nacht.*

Deze woorden zijn onderdeel van het gedicht *Door goede machten trouw en stil omgeven*, door Dietrich Bonhoeffer geschreven in de dagen voorafgaande aan 19 december 1944 in de gevangenis van het Gestapohoofdkwartier aan de Prinz-Albrecht-Straße te Berlijn. Op de genoemde datum schreef Dietrich zijn verloofde Maria von Wedemeyer een brief, die hij afsloot met mededeling dat hem de laatste avonden een paar regels ingevallen waren, die hij nu als kerstgroet aan Maria en de overige familie op papier zette. Daarop volgt dan de tekst van *Von guten Mächten treu und still umgeben.*

*Zo wil ik graag met u, mijn liefsten samenleven en met u ingaan in het nieuwe jaar,* schrijft Dietrich vol verlangen. Dat jaar 1945, dat vannacht 80 jaar geleden begon, dat jaar dat Dietrich nog 99 dagen zou meemaken, in gevangenschap, tot zijn dood op 9 april in concentratiekamp Flossenbürg.

Dietrichs gedicht werd een lied, een monument, het is ons slotlied vanavond. Precies 80 jaar is het oud, en zo passend in deze tijd, waarin zovele gevangenen in diep duister hun geliefden nooit meer zullen zien.

Met grote eerbied gedenken wij Aleksej Navalny, die op 16 februari van dit jaar stierf, in strafkolonie IK-3, bijgenaamd 'Poolwolf', in het plaatsje Charp, op bijna 2000 km ten noordoosten van Moskou.

VI

*Laat warm en stil de kaarsen branden heden, in de kleuren die het palet van onze emoties vormen over dit zo bewogen jaar 2024, dat we met een zekere sprakeloosheid afsluiten, althans ik wel. Want waar is de geest van de EEUWIGE die op de telg uit Isaïs stronk zou rusten: waar is de geest van wijsheid en inzicht, de geest van kracht en verstandig beleid, de geest van kennis en ontzag voor de EEUWIGE? Waar wordt nog ontzag voor de EEUWIGE geademd; Wiens oordeel niet stoelt op uiterlijke schijn, en Die zijn vonnis niet grondt op geruchten.*

VII

O ja, God, daar had 2024 de mond van vol. Hoe godloos het ook leek en vaak ook was, de één dankte Allah om omgekomen Israëli, de ander dankte Adonai Elohim om dode Palestijnen, weer een ander zei dat Godzelf hem nabij was toen zijn oor tot bloedens toe geraakt was, en hele volksstammen dankten God met zwaaiende armen om deze zelfde Messias die als herkozene de wereld zal leiden tot vrede. In Oekraïne wordt God geloofd als er Russen kapotgeschoten worden en andersom is de Russische God groot als er Oekraïners verdelgd worden. Je zou het woord God bijna niet meer durven noemen, en misschien was dat aloude Bijbelse idee dat je je geen gesneden beelden mag maken van God wel een zeer wijs idee, niet in beelden, niet in taal, niet in ideologie.

IX

En toch spreken we wel over God, om, om het met Calvijn te zeggen, niet geheel over Hem te zwijgen. *Mijn God, ik weet niet wie Gij zijt, maar wel dat Gij niet zijt een goed naar mensetrant. Ondenkbaar beeldloos Gij, niet-Gij als gij en ik in mensentaal, toch ik en Gij. Gezegend Gij wiens wezen is dat ik U niet doorgronden kan, maar Gij mij wel. Die zo zijt dat geen naam U past, een stameling van stomheid zijt Gij in mijn mond als ik U zing. Maar niets of alles, eeuwig, nu, zijn onvervreemdbaar Gij in mij en ik in U.*

X

*Het Instituut voor de Nederlandse taal schrijft in het overzicht van nieuwe woorden in 2024 bij December: twijfelmoed. In tijden van polarisatie (Woord van het Jaar 2024 Nederland-Van Dale) worden veel mensen opgeroepen om een nadrukkelijke keuze ergens voor of tegen te maken. Is het dan juist niet heel moedig om ergens aan te twijfelen? Daarom gaan we met frisse twijfelmoed het nieuwe jaar tegemoet!  
(bron: website Instituut voor de Nederlandse taal)*

XI

Ik dacht daarbij: het is niet alleen moedig om te twijfelen en nuances aan te durven brengen, zachte materialen te gebruiken, zachte kleuren. Het is ook moedig om te vermoeden. Om in die zeer gepolariseerde zwart-witte wereld waarin men ook heel scherp en duidelijk schijnt te weten hoe God in elkaar zit, deze God niet in jouw belang tot een afgod te maken, maar om een vermoeden te hebben dat het anders kan, anders zit, anders zou moeten, anders zou

kunnen. Vermoeden is net zo kwetsbaar als twijfelen, en er lijkt in deze explosieve wereld niet zoveel ruimte meer voor dat Vermoeden.

XII

Laten wij de moed vatten om te vermoeden dat er een *én toch* is, het vermoeden dat er achter dit explosieve jaar vol polarisatie ook de zachte tinten van mildheid zijn, de organische materialen van wijsheid en inzicht, van verstandig beleid. Laten wij de moed vatten om te vermoeden en te geloven dat de Eeuwige over Wie Jesaja zong ons blijft uitdagen ons oordeel niet te stoelen op uiterlijke schijn of op valse geruchten. Laten wij leven op Goed gerucht.

XIII

*Er is ook een profetes, Hanna, dochter van Fanoëël, uit de stam van Aser. Zij is met haar levensdagen ver heen; na haar meisjestijd heeft zij zeven jaren geleefd met haar man en is sindsdien weduwe, ongeveer vierentachtig jaren. Zij is nooit weggeweest uit het heiligdom, met vastentijden en gebeden God vererend nacht en dag. Dit eigen uur treedt zij naderbij. Zij dankt God en spreekt van hem tot allen die op verlossing wachten.*  
(bron: Naardense Bijbel 2014)

XIV

Dit eigen uur, dit uur U, het is van U.

Amen